

De prevalentie van huiselijk geweld in Den Haag: resultaten van twee enquêtes

P.J.M. Uitewaal

Huiselijk geweld is een probleem met ernstige gevolgen voor de slachtoffers en wordt geassocieerd met tal van lichamelijke en psychische problemen (1). Huiselijk geweld komt vaak voor. Wereldwijd wordt aangenomen dat ongeveer 25% van de vrouwen ooit is geconfronteerd met huiselijk geweld. In Nederlandse rapporten verschillen prevalenties van huiselijk geweld (ooit te maken gehad met huiselijk geweld) van 10% tot 50%. Deze verschillen zijn opmerkelijk groot en hebben te maken met hoe het begrip huiselijk geweld verder is uitgewerkt en welke metingen precies zijn verricht.

Onderstaand artikel laat de verschillen in prevalentie van huiselijk geweld zien aan de hand van de uitkomsten van G4-enquête uit 2008 en de Verdiepingsenquête die een jaar hierna is gehouden. Het probeert de relatie te laten zien tussen het ooit voorkomen van huiselijk geweld op basis van de algemene vraag in de Verdiepingsenquête, en de aan huiselijk geweld gerelateerde voorvallen.

Definitie van huiselijk geweld

De definitie van huiselijk geweld die in het convenant Integrale aanpak huiselijk geweld Den Haag gebruikt wordt is ontleend aan de definitie van Van Dijk uit 1997: 'Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer gepleegd is.

Onder geweld wordt verstaan: aantasting van de persoonlijke integriteit. Deze wordt onderscheiden in geestelijk en lichamelijk geweld. Alle vormen van relationeel geweld, dus ook seksueel geweld en kindermishandeling vallen hieronder. De huiselijke kring (of gezin) is de kring die bestaat uit partners, gezinsleden en familieleden.' (2) In de oorspronkelijke definitie voegt Van Dijk aan dit laatste ook huisvrienden toe: 'Personen die een vriendschappelijke band onderhouden met het slachtoffer of met iemand uit de onmiddellijke omgeving van het slachtoffer en die het slachtoffer in huiselijke sfeer ontmoeten'. (2)

Omvang van huiselijk geweld

De bovenstaande definitie van huiselijk geweld van Van Dijk is erg breed. Met huiselijk geweld wordt vaak alleen lichamelijk geweld bedoeld. Daarbij is men vaker geïnteresseerd in recent huiselijk geweld dan in huiselijk geweld uit het verleden. Ook bedoelt men vaak structureel geweld en niet een enkel incident, waarbij ook de ernst van het geweld een rol

speelt. In deze discussies wordt vaak verwezen naar de hoge prevalentie cijfers uit onderzoeken die een heel brede definitie hanteren. Hierdoor kan een vertekening optreden van de omvang van het probleem (het op zich ernstige probleem wordt groter gemaakt).

Aard van het geweld

De meest voorkomende vormen van huiselijk geweld zijn psychisch en lichamelijk geweld, en wanneer men dreigen met fysiek geweld als psychisch geweld beschouwt, is psychisch geweld de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld (2-3). Hoewel psychisch geweld door de slachtoffers veelal als traumatischer wordt ervaren dan lichamelijk geweld, is deze vorm van geweld vaak niet zichtbaar voor de omgeving. Omdat het lastig is een causaal verband te leggen tussen het psychisch geweld en de gevolgen voor het slachtoffer, worden daders van psychisch geweld vrijwel nooit vervolgd of veroordeeld (4). Psychisch geweld blijkt niet uit politierapporten. Hulpverleners worden wel geconfronteerd met slachtoffers van deze vorm van huiselijk geweld, maar houden hiervan geen systematische rapportage bij.

Wanneer vond het geweld plaats

Onduidelijkheid over wanneer het geweld plaatsvond kan tot verwarring en een verkeerde beeldvorming

Over de auteur:

Paul Uitewaal is als senior onderzoeker werkzaam bij de afdeling Epidemiologie van de Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn, gemeente Den Haag. E-mail: paul.uitewaal@denhaag.nl.

leiden en heeft dit in het verleden ook gedaan. Zo schrijft de Volkskrant naar aanleiding van het Intomart-rapport van Van Dijk uit 1997: "Miljoenen zijn slachtoffer van geweld thuis" (Volkskrant 23-10-'97). In 2004 werd dit aantal na het verschijnen van het politierapport De voordeur op een kier naar beneden bijgesteld tot een half miljoen (5). De cijfers van het Intomart-rapport gaan over huiselijk geweld ooit door autochtone Nederlanders ondergaan, het politierapport is gebaseerd op het aantal meldingen van huiselijk geweld bij de politie over een periode van vier maanden.

Incidentie van huiselijk geweld geschat aan de hand van politieregistratie

Voor niet alle gebeurtenissen binnenshuis die binnen de definitie van huiselijk geweld vallen is een ingrijpen van hulpverleners of politie en justitie noodzakelijk. Cijfers over huiselijk geweld worden echter vaak afgeleid van het aantal mensen dat naar aanleiding van een confrontatie met huiselijk geweld een beroep doet op de politie. In het rapport De voordeur op een kier werd becijferd dat de incidentie van huiselijk geweld 3,5 per 1000 is (5). Bekend is echter dat veel gevallen van huiselijk geweld onzichtbaar blijven voor de politie. Naar schatting wordt 12% van de gevallen van huiselijk geweld gerapporteerd (2); het topje van de ijsberg. Dit betekent overigens niet dat niet-gerapporteerde gevallen van huiselijk geweld onbekend zijn bij de omgeving. Uit de Haagse Stadsenquête blijkt dat tussen de 7% en de 9% van de Hagenaars iemand kent die wordt geconfronteerd met huiselijk geweld (6). Dit percentage is redelijk constant over de afgelopen 5 jaar. Minder acceptatie van huiselijk geweld door de omgeving en meer alertheid van hulpverleners op de signalen van huiselijk geweld (huisartsen, eerste hulp van ziekenhuizen etc.) kunnen mogelijk een groter deel van de ijsberg zichtbaar maken (7).

Cijfers over de prevalentie van huiselijk geweld hangen dus sterk samen met hoe huiselijk geweld wordt gedefinieerd en gemeten. Bij de door de politie gerapporteerde gevallen van huiselijk geweld wordt geen nauwkeurige definitie gebruikt, maar spelen ernst en plaats van het voorval in de huiselijke kring een belangrijke rol. Bij het Intomart onderzoek uit 1997 werd de prevalentie van huiselijk geweld geschat aan de hand van voorvallen die aan de respondent werden voorgelegd en die volgens de definitie onder huiselijk geweld vielen (2).

In de G4-gezondheidsenquête is een aantal vragen over huiselijk geweld opgenomen, maar omdat de G4 een algemene vragenlijst over de gezondheid van de respondent is, is het vragenpakket dat specifiek over huiselijk geweld gaat, beperkt. Zo wordt er niet gevraagd naar de ernst van de problematiek en wordt er alleen bij recent huiselijk geweld naar de frequentie gevraagd. Om meer informatie te krijgen over de achterliggende problematiek is besloten om een deel van de respondenten van de G4-enquête een tweede vragenlijst te sturen, die uitsluitend over huiselijk geweld ging. Deze zogenaamde Verdiepingsenquête huiselijk geweld (kort: 'de Verdiepingsenquête') werd in de periode augustus - september 2009 uitgevoerd. Met behulp van deze enquête kon worden nagegaan of de cijfers uit de G4-enquête te reproduceren waren. Tegelijk kon met behulp van een aantal aanvullende vragen een nauwkeurig beeld worden gevormd van het door de respondenten genoemde huiselijk geweld. Hierbij stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Is het antwoord op de vraag naar het voorkomen van huiselijk geweld in de G4-enquête na 1 jaar reproduceerbaar?
2. Welke voorvallen zijn gerelateerd aan het al dan niet rapporteren ooit slachtoffer geweest te zijn van huiselijk geweld? Het gaat hierbij om:
 - a. Voorvallen tijdens de jeugd (vóór het 16de jaar)
 - b. Voorvallen vanaf het 16de jaar
 - c. Voorvallen vóór en/of vanaf het 16de jaar
3. Hoe groot is het percentage 'slachtoffer van huiselijk geweld' gebaseerd op de specifieke voorvallen?

Methode

De G4-enquête (Haagse deel)

In het voorjaar van 2008 is onder inwoners van de vier grote steden (G4) een enquête-onderzoek gedaan naar de gezondheidstoestand van de inwoners van de G4 van 16 jaar en ouder (5). In deze G4-enquête werd onder andere aandacht besteed aan het onderwerp huiselijk geweld. Voorafgaand aan de vragen over huiselijk geweld kregen de respondenten een brede definitie van huiselijk geweld voorgelegd (zie kader). Na deze definitie werd gevraagd of de respondent ooit slachtoffer was geweest van huiselijk geweld. Deze vragen werden bij positieve beantwoording gevolgd door vragen over de aard, de relatie tot de pleger, en wanneer het geweld had plaatsgevonden. Aan de respondenten die 1 jaar geleden of korter slachtoffer waren geweest werd gevraagd naar de frequentie in de afgelopen 12 maanden.

Voor het huidige onderzoek is alleen gebruik gemaakt

Definitie huiselijk geweld in de G4-enquête

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring wordt gepleegd (gezinsleden, familieleden, (ex)partners, huisvrienden). Slachtoffers en daders van geweld kunnen zowel vrouwen, kinderen als mannen zijn. Het kan gaan om:

- Psychisch of emotioneel geweld (getreiterd, gekleineerd, uitgescholden etc.)
- Lichamelijk geweld (mishandeld, geschopt, geslagen etc.)
- Ongewenst seksuele toenadering (seksueel getinte opmerkingen, ongewenst aangeraakt, etc.)
- Seksueel misbruik (aangerand of verkracht)

van de Haagse gegevens uit de G4-enquête. Alleen de eerste vraag, naar het ooit voorkomen van huiselijk geweld, is gebruikt voor het onderzoeken van de reproduceerbaarheid.

De Verdiepingsenquête

Uit de namenlijst van mensen die hadden meegedaan aan het Haagse deel van de G4-enquête werden die mensen geselecteerd die hadden aangegeven geen bezwaar te hebben tegen het toegestuurd krijgen van een vervolgvragenlijst. Uit deze groep werden alle mensen geselecteerd die hadden aangegeven ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld (groep A, 253 namen) en uit de groep die had geantwoord nooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld werden ad random 347 namen getrokken (groep B). Deze twee groepen (in totaal 600 mensen) kregen een jaar na de G4-enquête een vervolgvragenlijst over huiselijk geweld toegestuurd, de Verdiepingsenquête. De Verdiepingsenquête was volstrekt anoniem, er kon dus niet worden nagegaan of iemand een vragenlijst had geretourneerd. Wel waren de vragenlijsten gemerkt met A en B, zodat bekend was of een respondent bij groep A of groep B hoorde. Na twee weken kregen alle 600 mensen een herinneringsbrief. De vragenlijsten zijn met behulp van data entry ingevoerd in SPSS.

De vragenlijst bevatte o.a. een algemeen deel met vragen over achtergrondkenmerken van de respondent. Deze vragen waren identiek aan de vragen uit de G4-enquête. Omdat een koppeling aan de gegevens van de G4-enquête niet mogelijk was, moesten deze vragen opnieuw worden gesteld. Er waren twee vragen over huiselijk geweld overgenomen uit de G4-enquête: 1. bent u ooit slachtoffer geweest van huiselijk geweld en 2. zo ja, hoe lang is dit

geleden? Voorafgaand aan deze vragen werd de definitie huiselijk geweld uit de G4-gezondheids-enquête nogmaals gegeven. Door deze vragen nogmaals te stellen kon de reproduceerbaarheid van de antwoorden worden getest (onderzoeksvraag 1). Voor het beantwoorden van de tweede en derde onderzoeksvraag zijn verdiepende vragen gesteld over voorvallen. Er werden 22 vragen gesteld over voorvallen tijdens de jeugd. Deze vragen konden worden beantwoord op een 5 punts-Likert-schaal (nooit, heel soms, soms, vaak, vrijwel altijd) ook kon men 'weet niet' invullen. Er werden 27 vragen gesteld over voorvallen na het 16e jaar met een partner. Hierbij werd het begrip partner opgerekt naar huisgenoot zodat ook mensen zonder partner deze vragen konden beantwoorden. Bij iedere vraag kon men antwoord geven op de 5 punts-Likert-schaal, tevens kon men aangeven of een gebeurtenis recent (<1 jaar gelden), 1-5 jaar gelden of langer dan 5 jaar geleden had plaatsgevonden. De vragen werden afgeleid uit een aantal bestaande vragenlijsten: het rapport Van Dijk (2), de conflict tactics scale (9) en Scholieren over mishandeling (10).

Veel vragen uit de Verdiepingsvragenlijst vallen, indien positief beantwoord, zonder meer onder de definitie huiselijk geweld. Voorvallen zoals 'gedwongen seks met een volwassene' of 'met de vuist geslagen of geschopt door vader of moeder' mogen naar onze mening nooit voorkomen. Dus wanneer ingevuld werd dat dit heel soms voorkwam, werd dit beoordeeld als huiselijk geweld. Andere voorvallen hoeven, wanneer deze heel soms voorkwamen, niet onmiddellijk gezien te worden als huiselijk geweld. Bijvoorbeeld: heel soms van vader of moeder met de hand een klap krijgen, hoeft niet te betekenen dat er sprake is van huiselijk geweld, terwijl wanneer iemand vaak een klap krijgt, dit wel gezien mag worden als huiselijk geweld. Op deze manier hebben twee onderzoekers onafhankelijk van elkaar iedere vraag beoordeeld op de ernst van het gegeven voorval en de frequentie waarmee dit voorkwam. Op basis hiervan werd bij iedere vraag besloten wanneer er sprake was van huiselijk geweld. Wanneer zij het oneens waren probeerden ze overeenstemming te bereiken. Volgens deze methode is een slachtoffer van huiselijk geweld iemand die positief scoort op tenminste één aan huiselijk geweld gerelateerd voorval. De zo verkregen uitkomsten zijn vergeleken met de antwoorden van de respondenten op de algemene vraag of zij ooit slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld, uit de Verdiepingsenquête.

Resultaten

Respons

De respons op de G4-enquête was in Den Haag 51%. De respons was hoger onder mannen dan onder vrouwen en steeg naarmate de leeftijd toenam.

Inwoners van Nederlandse herkomst reageerden vaker dan inwoners van andere herkomst.

De respons op de Verdiepingsenquête was 39%. Van de 253 vragenlijsten A (wel huiselijk geweld volgens G4-enquête) werden er 99 (39%) ingevuld teruggestuurd, van de 347 vragenlijsten B (geen huiselijk geweld volgens G4-enquête) kwamen er 135 (39%) ingevuld terug.

Na een eerste invoer in data entry werd ter controle 10% (23) van de vragenlijsten een tweede keer ingevoerd. Dit liet bij 1,9% van de antwoorden een verschil zien, wat als acceptabel werd beschouwd. In vergelijking met de G4-enquête waren de mensen die de Verdiepingsenquête hadden teruggestuurd gemiddeld wat ouder (G4-enquête 47 jaar en Verdiepingsenquête 51 jaar), en vaker vrouw (G4-enquête 56% vrouwen, Verdiepingsenquête 66%). Ze hadden ook vaker een beter inkomen (inkomen > 1700 € in de G4-enquête 36% en in de Verdiepingsenquête 53%) en het aantal respondenten uit de grootste etnische minderheidsgroepen (Surinamers, Turken en Marokkanen volgens CBS-criteria) was lager (G4-gezondheidsenquête 19% versus 7% in de Verdiepingsenquête).

Prevalentie G4-enquête

De G4-enquête laat zien dat 8,5% van de inwoners van Den Haag ooit slachtoffer is geweest van huiselijk geweld, waarbij vrouwen en mensen jonger dan 55 jaar vaker slachtoffer waren dan mannen en mensen boven 55 jaar. Het verschil tussen mannen en vrouwen varieert met de burgerlijke staat. Gehuwde mannen en vrouwen geven het minst vaak aan ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld (mannen 3,3%, vrouwen 8,3%), gevolgd door mensen die samenwonen (mannen 4,3% en vrouwen 12,7%). Het grootste verschil bestaat tussen gescheiden mannen en vrouwen (mannen 9,2% en vrouwen 28,2%).

Huiselijk geweld werd vaker gemeld door Antillianen (13%), Turken (12%) en overige westerse groepen (12%) dan door Nederlanders (8%) en Surinamers (9%) in Den Haag. Marokkanen (5%) en overige niet-westerse groepen (5%) meldden huiselijk geweld het minst vaak.

Recent huiselijk geweld kwam volgens de enquête minder vaak voor. Van de 4.268 respondenten

Materiaal uit de campagne Eerste hulp bij huiselijk geweld.

antwoordde 1,7% dat het huiselijk geweld langer dan 1 jaar maar korter dan vijf jaar geleden had plaatsgevonden en 1,4% dat dit korter dan 1 jaar geleden was.

1. Reproduceerbaarheid van de vraag 'bent u ooit slachtoffer geweest van huiselijk geweld?'

Van de mensen die in de G4-enquête hadden ingevuld ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld antwoordde 76 (77%) bij de Verdiepingsenquête opnieuw ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld, terwijl 8 (6%) van de 128 respondenten die in de G4-enquête hadden ingevuld nooit slachtoffer van huiselijk geweld te zijn geweest, nu invulden dit toch wel te zijn (zie tabel 1). Vooral mannen hebben deze vraag de tweede keer anders beantwoord: 14 (56%) van de 25 mannen uit de groep 'ooit slachtoffer van huiselijk geweld', beantwoordden de vraag de tweede keer ontkennend. Bij de vrouwen waren dit er 9 (12%) van de 74. Uit de groep vrouwen die bij de G4-enquête deze vraag ontkennend hadden beantwoord, switchten 4 (5%) van de 73 vrouwen van antwoord.

2. Voorvallen gerelateerd aan het al dan niet rapporteren ooit slachtoffer geweest te zijn van huiselijk geweld

Achtereenvolgens wordt gekeken naar ervaringen in de jeugd (vóór het 16de jaar), naar ervaringen op volwassen leeftijd, en de combinatie van ervaringen tijdens de jeugd en/of volwassen leeftijd.

a) Voorvallen in de jeugd

Tabel 2 laat de uitkomsten zien van de antwoorden op vragen uit de Verdiepingsenquête over voorvallen in de jeugd. De vragen zijn teruggebracht tot 4 clusters: getuige van geweld, psychisch, fysiek en seksueel geweld. Soms is er sprake van meerdere vormen van huiselijk geweld tegelijk. Daarom is er ook gekeken naar hoe vaak het kind te maken had met een of meer vormen van huiselijk geweld tegelijk (fysiek, psychisch of seksueel). Ten slotte worden de percentages weergegeven van het aantal respondenten dat positief scoorde op 0, 1, 2 of meer vragen over voorvallen.

Een hoog percentage (73%) van de mensen die in de Verdiepingsenquête hadden geantwoord ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld, scoorde positief op een of meerdere verdiepende vragen over voorvallen in de jeugd. Van deze 73% scoorde een meerderheid (82%) op twee of meer vragen positief. In de groep 'nooit slachtoffer van huiselijk geweld' scoorde toch 29% positief op een of meerdere vragen naar voorvallen in de jeugd. Van deze 29% scoorde 45% op twee of meer vragen positief.

Huiselijk geweld komt zeer frequent voor bij mensen die aangeven ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld, 57% heeft positief gescoord op fysieke, psychische of seksuele voorvallen in de jeugd, en 56% was (soms daarnaast) getuige van huiselijk

geweld. Bij deze groep kwamen vaak meerdere vormen van huiselijk geweld tegelijk voor. Bij mensen die aangeven nooit slachtoffer van huiselijk geweld te zijn geweest, blijkt toch 29% slachtoffer van huiselijk geweld te zijn geweest uitgaande van de gevraagde voorvallen in de jeugd. Hierbij heeft 16% voorvallen van fysiek, psychisch of seksueel geweld gerapporteerd en rapporteerde 23% voorvallen van getuige te zijn geweest van huiselijk geweld. Bij deze groep ging het vaak om één vorm van geweld.

b) Voorvallen na het 16e jaar

Tabel 3 laat de resultaten zien van de antwoorden op vragen over ervaringen met huiselijk geweld na het 16e jaar. Net als bij de jeugdervaringen zijn de vragen geclusterd. De groepen HG+ en HG- zijn wederom geselecteerd op het beantwoorden van de algemene vraag of zij ooit slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld in dezelfde Verdiepingsenquête.

Van de respondenten die op de algemene vraag van de Verdiepingsenquête hadden aangegeven ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld, scoorde 69% tenminste één maal positief op vragen over voorvallen na het 16e jaar. In deze groep kwamen voorvallen van psychisch geweld het vaakst voor (65%), gevolgd door voorvallen van fysiek geweld (51%) en seksueel geweld (23%). Het bleek dat wanneer er sprake was van huiselijk geweld, dit in een meerderheid van de gevallen (53%) ging om meerdere vormen van huiselijk geweld tegelijk. Van de respondenten die hadden geantwoord nooit slachtoffer van huiselijk geweld te zijn geweest, beantwoordde 11% ten minste een van de vragen naar voorvallen na het 16de jaar positief. Hierbij ging het bijna altijd om vragen over voorvallen van psychisch geweld. Slechts 2% beantwoordde één of meerdere vragen over voorvallen van fysiek geweld positief en niemand gaf een positief antwoord op vragen over

Tabel 1.

Aantal Haagse respondenten dat invult ooit (HG+) en nooit (HG-) slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld in de G4-enquête en in de Verdiepingsenquête 1 jaar later.

		Verdiepingsvragenlijst HG		
		HG+	HG-	Totaal
G4-enquête	Vragenlijst A (HG+)	76 (77%)	23 (23%)	99 (100%)
	Vragenlijst B (HG-)	8 (6%)	120 (94%)	128 (100%)
	Totaal	84 143	227*	

* 10 respondenten hadden deze vraag niet beantwoord.

Tabel 2.

Percentage respondenten dat positief scoort op verdiepingsvragen naar voorvallen in de jeugd (voor 16de jaar), in de groep die volgens de algemene vraag wel ooit (HG+) en in de groep die nooit (HG-) slachtoffer van huiselijk geweld was.

	Aantal vragen positief beantwoord	HG+	HG-
Getuige van geweld (vier vragen)	Geen vraag positief beantwoord	44	77
	Tenminste één vraag positief beantwoord	56	23
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	21	16
	<i>twee of meer vragen positief beantwoord</i>	35	6
Psychisch geweld (drie vragen)	Geen vraag positief beantwoord	60	92
	Tenminste één vraag positief beantwoord	40	8
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	7	6
	<i>twee of meer vragen positief beantwoord</i>	33	3
Fysiek geweld (vijf vragen)	Geen vraag positief beantwoord	58	92
	Tenminste één vraag positief beantwoord	42	8
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	19	5
	<i>twee of meer vragen positief beantwoord</i>	23	3
Seksueel geweld (twee vragen)	Geen vraag positief beantwoord	76	97
	Tenminste één vraag positief beantwoord	24	3
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	14	2
	<i>twee of meer vragen positief beantwoord</i>	10	1
Fysiek, psychisch of seksueel geweld	Op geen onderwerp positief gescoord	43	84
	Tenminste één onderwerp positief gescoord	57	16
	<i>Scoort op 1 onderwerp positief</i>	19	13
	<i>Scoort op 2 onderwerpen positief</i>	27	3
	<i>Scoort op 3 onderwerpen positief</i>	11	0
Totaal HG (14 vragen)	Geen vraag positief beantwoord	27	71
	Tenminste één vraag positief beantwoord	73	29
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	13	17
	<i>twee vragen positief beantwoord</i>	10	7
	<i>drie of meer vragen positief beantwoord</i>	50	6

voorvallen van seksueel geweld.

Zoals al eerder bleek uit de G4-enquête speelden volgens de Verdiepingsenquête bij de meeste respondenten de voorvallen van huiselijk geweld zich langer dan 5 jaar geleden af. In de HG+ groep gold dit voor 54% waarbij een hoog percentage (35%) positief scoorde op 6 of meer vragen. Dit suggereert dat het huiselijk geweld in die periode relatief ernstig was. Recent huiselijk geweld (< 1 jaar gelden) kwam - volgens de methode waarbij iemand slachtoffer van huiselijk geweld is wanneer iemand positief scoort op tenminste één aan huiselijk geweld gerelateerd voorval - in de HG+ groep bij 19% voor. Dit is beduidend hoger dan de 3,8% die deze groep zelf aangeeft bij de algemene vraag 'bent u ooit slachtoffer van huiselijk geweld geweest?'

In de HG- groep kwam recent huiselijk geweld volgens de Verdiepingsenquête bij 4% voor en 12%

gaf aan dat dit langer dan 5 jaar gelden was.

c. Voorvallen vóór en/of vanaf het 16de jaar

In tabel 4 staan de resultaten voor de combinatie van ervaringen met huiselijk geweld van voor en vanaf het 16e jaar opgeteld. 94% van de mensen die in de Verdiepingsenquête bij de algemene vraag aangaven ooit met huiselijk geweld geconfronteerd te zijn geweest, beantwoordde ook een of meer van de vragen over voorvallen positief. Van de groep die ontkent ooit met huiselijk geweld te zijn geconfronteerd, beantwoordde toch 35% een of meer vragen over voorvallen positief.

Ongeveer de helft (46%) van de respondenten die aangegeven hadden ooit geconfronteerd te zijn geweest met huiselijk geweld, heeft zowel op vragen over voorvallen in de jeugd, als op vragen over voorvallen na het 16de jaar positief gescoord. Een kwart (24%) van de respondenten die niet hadden

Tabel 3.

Percentage respondenten dat positief scoort op verdiepingsvragen naar voorvallen na het 16de jaar, in de groep die volgens de algemene vraag wel ooit (HG+) en in de groep die nooit (HG-) slachtoffer van huiselijk geweld was.

	Aantal vragen positief beantwoord	HG+	HG-
Psychisch geweld (9 vragen)	Geen vraag positief beantwoord	35	89
	Tenminste één vraag positief beantwoord	65	11
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	10	6
	<i>twee of meer vragen positief beantwoord</i>	56	5
Fysiek geweld (4 vragen)	Geen vraag positief beantwoord	49	98
	Tenminste één vraag positief beantwoord	51	2
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	14	2
	<i>twee of meer vragen positief beantwoord</i>	37	0
Seksueel geweld (2 vragen)	Geen vraag positief beantwoord	77	100
	Tenminste één vraag positief beantwoord	23	0
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	10	0
	<i>twee vragen positief beantwoord</i>	13	0
Psychisch, fysiek of seksueel geweld	Op geen onderwerp positief gescoord	32	88
	Tenminste één onderwerp positief gescoord	68	12
	<i>Scoort op 1 onderwerp positief</i>	15	11
	<i>Scoort op 2 onderwerpen positief</i>	35	1
	<i>Scoort op 3 onderwerpen positief</i>	18	0
Totaal HG (15 vragen)	Geen vraag positief beantwoord	31	88
	Tenminste één vraag positief beantwoord	69	13
	<i>één vraag positief beantwoord</i>	5	8
	<i>twee vragen positief beantwoord</i>	10	2
	<i>drie of meer vragen positief beantwoord</i>	55	3

aangegeven ooit met huiselijk geweld te zijn geconfronteerd, heeft wel positief gescoord op voorvallen uit de jeugd. Dit vormt de meerderheid van de in totaal 35% van deze groep die op tenminste één vraag positief had geantwoord.

3. Percentage 'slachtoffer van huiselijk geweld' gebaseerd op de voorvallen

Wanneer we op basis van deze vragenlijst een schatting zouden maken van de prevalentie van huiselijk geweld komen we uit op 39%. Omdat de populatie die heeft meegedaan aan de Verdiepings-enquête afwijkt van de populatie uit de G4-gezondheidsenquête (meer vrouwen, meer gescheiden mensen, hogere inkomens en minder mensen met een niet- Nederlandse achtergrond), moet dit percentage worden gecorrigeerd voor deze variabelen. Dit is echter niet goed mogelijk omdat het niet bekend is welke mensen uit de G4-gezondheids-enquête hebben meegedaan aan de Verdiepings-enquête. Omdat er relatief meer vrouwen en meer gescheiden mensen hebben gereageerd en huiselijk geweld vaker voorkomt bij deze groepen, mag worden

aangenomen dat het werkelijke percentage wat lager uitkomt.

Beschouwing en conclusies

Dit onderzoek laat zien dat de vraag naar het 'ooit slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld' bij vrouwen redelijk reproduceerbaar is, maar bij mannen niet. We konden aantonen dat ruim de helft van de mannen die aanvankelijk deze vraag positief hadden beantwoord, dit bij het opnieuw stellen van deze vraag ontkende. Dit was een onverwacht resultaat. De onderzoekers hadden verwacht dat juist bij een anonieme vragenlijst die uitsluitend over huiselijk geweld ging, er meer mannen deze vraag positief zouden beantwoorden. Mannen die switchten van HG+ naar HG- bleken ook vaak op geen enkele vraag over voorvallen te scoren en hebben dus waarschijnlijk terecht de tweede keer ontkennend geantwoord. We konden voor dit onverwachte verschil geen goede verklaring vinden. Deze bevinding is van belang met het oog op de reproduceerbaarheid van de cijfers uit de G4-enquête en zou daarom verder geëxploreerd moeten worden.

Tabel 4.

Slachtoffer huiselijk geweld: volgens eigen rapportage op de algemene vraag 'ooit slachtoffer van huiselijk geweld' en volgens score op de vragen over voorvallen Verdiepingsenquête. Getallen zijn absolute aantallen en percentages staan tussen haakjes.

	Slachtoffer huiselijk geweld volgens respondent			
	HG+		HG-	
Aantal respondenten	84	(100%)	144	(100%)
Geen vragen positief beantwoord	5	(6%)	94	(65%)
Tenminste één vraag positief beantwoord	79	(94%)	50	(35%)
Alleen voor 16 ^e jaar	22	(26%)	35	(24%)
Voor en na 16 ^e jaar	39	(46%)	7	(5%)
Alleen na 16 ^e jaar	18	(21%)	8	(6%)

De Verdiepingsenquête over huiselijk geweld liet overtuigende verschillen zien in ervaringen tussen de groep HG+ en HG-. Bij vrijwel iedereen (94%) die zelf aangeeft ooit slachtoffer van huiselijk geweld te zijn geweest, is dit te herleiden tot specifieke voorvallen uit hun jeugd of de periode hierna. Bij de mensen die aangeven nooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld blijkt toch 35% zelf aan te geven dat er voorvallen hebben plaatsgevonden die naar de mening van de onderzoekers gekwalificeerd kunnen worden als huiselijk geweld. Bij deze groep ging het vooral om psychisch huiselijk geweld, of getuige zijn van huiselijk geweld in de jeugd. Daarnaast werd er vaak maar op één vraag positief gescoord.

Van de respondenten die zelf aangaven ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld, had de grootste groep al voorvallen meegemaakt in de jeugd, en waren er ook na het 16de jaar nog voorvallen gerapporteerd. De groep die ooit huiselijk geweld rapporteerde (HG+) onderscheidt zich van de HG-groep in die zin dat de gerapporteerde voorvallen vaak ernstiger van aard zijn geweest.

Houden we streng vast aan onze eigen definitie van huiselijk geweld aan de hand van de vragen die we hebben gesteld over voorvallen van huiselijk geweld, dan komt huiselijk geweld voor bij 39% van de respondenten. Natuurlijk hangt dit percentage samen met waar de grens door de onderzoekers getrokken wordt of er wel of (net) niet sprake is van huiselijk geweld. Bij dit onderzoek hebben we alleen gebruik gemaakt van vragen over voorvallen die mogen worden gekwalificeerd als huiselijk geweld. Alleen de vragen over het 'als kind getuige zijn van huiselijk geweld' wijken hier vanaf. Er is uitgebreide literatuur beschikbaar die aantoont dat het 'als kind getuige zijn

geweest van huiselijk geweld' ernstige gevolgen in het latere leven heeft. Naar onze mening mag dit dan ook worden gekwalificeerd als huiselijk geweld.

Selectiebias

De Verdiepingsenquête werd uitgevoerd bij een select deel van de mensen die hadden gereageerd op de G4-enquête: namelijk die mensen die geen bezwaar hadden nogmaals een vragenlijst te ontvangen. Hiervan heeft bijna 40% de verdiepingsvragenlijst teruggestuurd. Hoewel dit laatste geen slecht resultaat was voor een anonieme vragenlijst over een gevoelig onderwerp, heeft het wel geleid tot een selectiebias. Meer vrouwen dan mannen en relatief meer mensen met hogere inkomens en meer autochtone Nederlanders dan mensen met een niet-Nederlandse achtergrond hebben de vragenlijst teruggestuurd. Er waren zo weinig respondenten uit etnische minderheidsgroepen dat over deze groepen afzonderlijk geen betrouwbare uitspraak kan worden gedaan. Omdat de vragenlijst anoniem is, is correctie voor deze achtergrondvariabelen -om de resultaten te kunnen generaliseren-, niet goed mogelijk. De werkelijke percentages zullen vermoedelijk wat lager zijn, maar gezien de verschillen tussen de uitkomsten van de G4-gezondheidsenquête en de schattingen op basis van de Verdiepingsenquête, zullen die waarschijnlijk niet erg afwijken van de gevonden percentages.

Aanbeveling

Het is voor beleidsmakers en hulpverleners van belang om de omvang van het probleem huiselijk geweld te kennen. Het echter goed om te beseffen dat alleen een getal over de omvang van het probleem weinig zegt. Het gaat er om met welk doel men de omvang van het probleem huiselijk geweld wil weten. Wil men beleid evalueren dat er op gericht is te proberen ernstig fysiek geweld te voorkomen en vraagt men zich af of dit adequaat gebeurt, dan zal men vooral geïnteresseerd zijn in de vraag hoe vaak er sprake is van ernstig fysiek geweld en kan men zich mogelijk beperken tot politiecijfers en eventueel cijfers van de spoedeisende hulpen in de ziekenhuizen. Streeft men naar een goede hulpverlening en wil men het aantal recidiven van zulk huiselijk geweld terugdringen, dan is goede registratie en follow-up van deze casussen geïndiceerd.

Psychisch geweld, blijkt uit ons onderzoek, is de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld. Het blijkt echter dat de slachtoffers zelf psychisch geweld vaak niet definiëren als huiselijk geweld. Hierdoor blijft dit voor de buitenwereld vaak verborgen. Interventies op dit vlak zijn niet eenvoudig, maar wel noodzakelijk.

Duidelijk is dat het weinig zinvol is de brede definitie van huiselijk geweld voor ieder project of interventie te gebruiken. Dat geeft een verkeerd beeld en er bestaan geen interventies die het probleem huiselijk geweld in zijn volle breedte aan kunnen pakken. Zinvoller lijkt het om dat deel van het probleem huiselijk geweld dat men wil aanpakken, precies te omschrijven. Het wordt daarmee beter mogelijk de omvang van het probleem te meten en de effecten van beleid beter te evalueren.

Referenties:

1. Bonomi AE, Anderson ML, Reid RJ et al. Medical and Psychosocial Diagnoses in Women With a History of Intimate Partner Violence. Arch Intern Med. 2009;169(18):1692-1697.
2. Van Dijk T, Flight S, Oppenhuis E, Duesman. Huiselijk geweld. Aard, omvang en hulpverlening. Intomart SWO 1997 (onderzoek in opdracht van het ministerie van justitie).
3. Goderie M, Ter Woerds S. Meten van geweld achter de voordeur. 2005 http://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/D5352368_totaal.pdf.
4. Baaijens-van Geloven YGM. Is psychische mishandeling strafbaar. <http://irs.ub.rug.nl/ppn/296127256>.
5. Ferwerda HB. De voordeur op een kier. Advies en onderzoeksgroep Beke 2004. <http://www.politiehuiselijkgeweld.nl/cms/afbeeldingen/pdf-docs/Voordeur%20op%20een%20kier%202004.pdf>.
6. Bosten L, verhorst H. Stadsenquête Den Haag 2009. Gemeente Den Haag bestuursdienst 2009. <http://zbs.denhaag.nl/risdoc/2009/ris168469a.pdf>.
7. Enrica G. Unreported cases of domestic violence against women: towards an epidemiology of social silence tolerance and inhibition. J Epidemiol Community Health 2004; 58: 536-537.
8. Van Veelen JJ, van Dijk AP, Ariëns GAM et al. G4 op gezondheid uitgemeten. Den Haag 2009.
9. Straus MA, Hamby SL, McCoy SB, Sugarman DB. The revised conflict tactics scales (CTS2). J Family Issues. 1996; 17: 283-316.
10. Lamers-Winkelmann F, Slot NW, Bijl B, Vijlbrief AC. Scholieren over mishandeling VU-A'dam 2007. <http://www.piresearch.nl/files/158/Scholieren+Over+Mishandeling+rapport.pdf>.

Een exemplaar van de volledige rapportage kan - na 1 oktober - worden opgevraagd bij het secretariaat van de afdeling Epidemiologie: jessica.roos@denhaag.nl. Tel. 070 - 353 7266.